

Focal point meisjes- besnijdenis

Nieuwsbrief

In dit nummer ondermeer

Zero Tolerance fgm 2009

Strijd jongeren in *My sis will be safe*

Meldingen bij het Meldpunt Kindermishandeling

Werkt het beleid van de overheid?

Interview met sleutelpersoon uit Irak

Dit is de negende nieuwsbrief van het Focal point meisjesbesnijdenis. Het volgende nummer verschijnt in juni 2009. We nodigen iedereen die betrokken is bij dit onderwerp, van harte uit om bijdragen te leve-

ren. Wij ontvangen de kopij voor het volgende nummer graag vóór 18 mei 2009. Onze gegevens vindt u in het colofon op de achterzijde van deze nieuwsbrief

Zero Tolerancedag zet jongeren in de schijnwerpers

De internationale dag tegen vrouwelijke genitale verminking op 6 februari was een succes! Honderden vrouwen en mannen kwamen in Utrecht bijeen en spraken over de stand van zaken rondom de internationale strijd. De bijeenkomst stond dit jaar in het teken van jongeren: welke rol kunnen jongeren spelen in de strijd tegen meisjesbesnijdenis? Wat hebben we hier in Nederland bereikt, en wat in andere landen?

De conferentie werd bezocht door allerlei professionals, van academici tot een vertegenwoordigster van de beroepsvereniging van verloskundigen, en natuurlijk heel veel sleutelpersonen en activisten. Er was veel aandacht van diverse media, in het oogspringend was de aanwezigheid van TV Somalia, speciaal voor deze dag uit Londen overgekomen. De medewerkers spraken uitgebreid met sleutelpersonen over de Nederlandse aanpak. TV Somalia meldde dat er veel positieve reacties waren naar aanleiding van de uitzending. Somaliërs in Kenia, Verenigd Koninkrijk en Nederland hebben via de uitzending kennis genomen van het congres in Utrecht. Staatssecretaris Bussemaker benadrukte dat haar mening over hoe de bestrijding van vrouwelijke verminking

FOTO: LOS IMAGOS

Voorlichters in Burkina Faso in *My sis will be safe*

moet plaatsvinden onveranderd is. Preventie moet volgens haar het centrale component hierin zijn. In haar speech bevestigde zij dat zij niet van plan is om mee te gaan met voorstellen rondom een verplicht lichamelijk onderzoek. De lichamelijke integriteit is hier bij de staatssecretaris doorslaggevend.

De film *My sis will be safe* (zie ook elders in deze nieuwsbrief) vormde de rode draad gedurende de dag. De documentaire geeft een inspirerend beeld van verder op • pag 2

de manieren waarop bestrijding van besnijdenis in andere landen wordt aangepakt. Francois Ouedraogo uit Burkina Faso en Teshome Segni uit Ethiopië, die geïnterviewd werden door de jongeren van Agents of Change en FSAN brachten de verschillende werelden letterlijk bij elkaar. Mensen die soms (stiekem) denken dat wij in het westen altijd het beste weten hoe de dingen aan te pakken en dat 'ze' in Afrika maar zitten te dutten, doen er goed aan om de film te bekijken!

Dr. Amna Hassan is vice president van het Inter African Committee en was uit Soedan overgekomen voor de Zero Tolerancedag in Utrecht. Ze hield een lezing met de titel *The struggle and the challenges and the role of the youth for the future work*. Enkele uitspraken van mevrouw Hassan:

'Door de economische crisis gaan sommige belangrijke donors (*Save the Children*) stoppen met financiering van fgm projecten. Dat is een probleem. We moeten proberen andere financiers te vinden. Jongeren moeten eigen initiatieven hierop ontwikkelen.'

'In Soedan hebben mannen vaak twee gezichten. In ons gezicht zeggen ze dat ze tegen zijn, achter onze rug om willen ze toch een besneden meisje trouwen. Het is belangrijk een sterke strategie hiertegen te ontwikkelen: alle meisjes en vrouwen moeten sterker worden zodat ze vgv weigeren.'

'Ouders die hun dochter dit aandoen, zeggen het te doen in naam van de familie-eer. Een vader die de gevangenis in moet omdat hij de zogenaamde familie-eer verdedigt stijgt alleen maar in aanzien.'

Aan het eind van de dag verzorgde de Soedanese zanger Yassir Wardi een swingend optreden, dat weer eens benadrukte dat Afrika veel meer te bieden heeft dan inge-

'De plicht om te handelen'

'Vrij zijn van vgv is een mensenrecht. Wij hebben de plicht daar alles aan te doen wat binnen onze mogelijkheden ligt. Vgv staat op de agenda, in Nederland, in Europa en internationaal. Alleen op die manier kunnen we de strijd tegen vgv aan. En daar gaan we samen mee door. Want alleen dan kunnen we jonge meisjes en vrouwen een toekomst bieden zonder risico op vgv, in Nederland en hopelijk ook ver daarbuiten. Staatssecretaris Jet Bussemaker op 6 februari 2009, tijdens internationale Zero Tolerancedag

Het amendement van Wolfsen

'Hoe vaak komt dat dan voor, werd me dan gevraagd. Mijn antwoord was en is dan: al zou er maar één genitale verminking mee voorkomen worden, dan is al het werk me dat waard geweest.'

Burgemeester van Utrecht Aleid Wolfsen op 6 februari 2009, tijdens internationale Zero Tolerancedag, vertelt over zijn tijd als woordvoerder Huiselijk Geweld in de Tweede Kamer. Hij voerde met succes het amendement Wolfsen-Hirsi Ali door. Dit amendement leidde tot een wijziging in de wet waardoor in Nederland geconstateerde besnijdenis nu ook strafbaar is als dit is uitgevoerd in een land waar meisjesbesnijdenis niet in het strafrecht voorkomt.

wikkelde dilemma's: de muziek en de dansende, zingende en lachende vrouwen lieten zien hoe je kan vieren dat er heel veel meisjes beschermd worden!

Verschillende presentaties en filmfragmenten van de Zero Tolerancedag zijn terug te vinden op www.meisjesbesnijdenis.nl

Meldingen van genitale verminking bij het AMK

Onlangs werd duidelijk dat vaker dan voorheen werd aangenomen meldingen van meisjesbesnijdenis binnenkomen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Helaas leidden deze meldingen nog niet tot rechtsvervolging. Het ministerie van vws stelde

direct een onderzoek in en de resultaten zijn begin februari openbaar gemaakt.

Naar aanleiding van 44 meldingen in de periode juli 2007 – maart 2008 is dossieronderzoek gedaan en zijn er zijn gesprekken gevoerd met betrokkenen.

Bureau van Montfoort voerde het onderzoek uit.

De conclusies:

- de meldingen betroffen 27 gezinnen (waarvan 13 van Somalische afkomst)
- vermoedens betroffen 51 meisjes in de leeftijd van nul tot 17 jaar
- het is ingewikkeld om helder te krijgen of vermoedens van vgv gegrond zijn
- In 14 van de 44 gevallen ging het om adviesvragen en dus niet om werkelijke meldingen
- bij vijf gezinnen was er geen risico, aldus het AMK
- er is getwijfeld over zes gezinnen
- over twee gezinnen is geen duidelijkheid verkregen

De algehele conclusie is dat er redelijk adequaat is ge-

handeld door de AMK's, maar dat medewerkers onvoldoende over basiskennis beschikken.

Als gevolg zal binnen de opleiding van AMK-medewerkers meer aandacht komen voor bijvoorbeeld risicolanden, de vormen van vgv, de leeftijd waarop het gebeurt en de strafbaarheid. Ook wordt het bestaande handelingsprotocol herzien. Strafbaarheid en nazorg van besneden meisjes wordt daarin opgenomen.

Een melding bij het AMK kan anoniem gebeuren. Een woordvoerder van het ministerie van Justitie heeft laten weten dat de aangiftebereidheid omtrent vgv groter moet. Pharos en FSAN starten binnenkort met een project om de meldingsbereidheid binnen de risicogemeenschappen te optimaliseren. ●

De praktijk van Teshome Segni in Ethiopië

Teshome Segni (foto) werkt in Ethiopië, in het Akali district. Hij richt zich vooral op het werken met jongeren in de strijd tegen besnijdenis.

Enkele feiten en bevindingen uit de praktijk van Teshome:

- in 2004 werden nog zonder uitzondering alle meisjes besneden
- de helft van de inwoners van het district had geen of onvoldoende kennis
- de jeugd is de stuwende kracht achter het beëindigen van het besnijden van meisjes
- de mensen in de gemeenschap brengen de verandering

Acties en strategieën van Teshome:

- het oprichten van *Youth Learning Centers*
- Het trainen van leraren, clubleiders als 'facilitators': technieken leren om succesvol te pleiten voor stoppen van deze praktijk.
- Jaarlijkse fgm dag met een prijs voor beste rolmodellen (nu al voor de zevende keer)
- Jeugd in het parlement aan het woord laten komen over dit onderwerp
- *Art exhibitions* voor jongeren.

Teshome vertelt dat het werk moeilijk is. Veel basisbe-

FOTO: LOS IMAGOS

hoeften van mensen ontbreken: water, toiletten, vervoer, bibliotheken, kinderopvang. En misschien nog wel het belangrijkste: de mensen zijn opgegroeid met idee dat je in je leven een aantal dingen moet verdragen, dat je pijn moet accepteren. Maar, zo zegt hij, er is nu zo veel in gang gezet, wij gaan door: er is geen weg terug. ●

Werkt de aanpak van de Nederlandse overheid?

De aanpak van vrouwelijke genitale verminking in Nederland en incidenten eromheen zorgen regelmatig voor met name mediale beroering. In kranten (zowel redactionele artikelen als columns) en in radio-uitzendingen zijn onlangs flinke uitspraken gedaan over wat wel en wat niet zou werken. De toonzetting was bij de aanvang ferm, met weinig ruimte voor nuance en een enkele keer sensationeel. Met name door de inbreng van het internationale perspectief werd de toon geleidelijk aan realistischer.

Stokt het beleid van staatssecretaris Bussemaker? Volgens het rapport van het onderzoeksbureau B&A niet. In opdracht van het ministerie is het uitgezette beleid geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie vormen de basis voor het structureel maken van de intensieve aanpak in de pilotgemeenten en voor het landelijk uitrollen van onderdelen ervan.

‘Het B&A-rapport concludeert dat vgv dankzij de pilots op de agenda is gekomen van professionals in de jeugdgezondheidszorg (jgz). Door het thema uit te lichten en

status te geven in termen van geld, menskracht, deskundigheidsbevordering en ondersteuning is het onderwerp binnen de jgz bespreekbaar geworden’, aldus de brief aan de Tweede Kamer van de staatssecretaris. ‘De trainingen met ervaringsdeskundigen hebben hun nut bewezen voor professionals in de jgz-keten, voor zelforganisaties, voor de sleutelpersonen en voor professionals in de justitiële keten, de medische keten en de keten van onderwijs en kinderopvang. Jgz’ers gebruiken het gespreksprotocol en kennen de mogelijkheden om te registreren. De preventieve aanpak lijkt zijn vruchten af te werpen.’

Wat eerder in de media niet aan de orde kwam, wordt door de staatssecretaris in haar informatie aan de Kamer rechtgezet: ‘De sleutelpersonen verrichten aan de basis belangrijk werk.’ Hiermee wordt recht gedaan aan de jarenlange investering van veel vrouwen uit de risico gemeenschappen, van FSAN, maar ook vele andere diaspora organisaties, om meisjes te beschermen en het onderwerp te agenderen.

[Jet Bussemaker tijdens de Zero Tolerancedag](#)

My sis will be safe!

Het idee is simpel: als alle jongeren in de wereld beslissen dat zij, als zij later zelf een dochter krijgen, haar niet zullen laten besnijden, is het probleem opgelost. Dan is vrouwelijke genitale verminking totaal uitgebannen. Maar hoe bereik je zo iets? Posters in bushokjes? Sms-jes sturen? Demonstraties op scholen? Contracten bij de burgerlijke stand? In West-Europa is de situatie ook weer anders dan in een dorpje in Maleisië.

Wat de initiatiefnemer Ger Ceelen van de film *My sis will be safe* in ieder geval voor ogen had, is dat het belangrijk is dat jongeren die bezig zijn met het bestrijden van meisjesbesnijdenis van elkaar moeten weten dat ze bestaan en dat er een uitwisseling tussen hen op gang gaat komen over ervaringen en effectieve aanpak. Kinderpostzegels (hoofdfinancier), het NCDO, ICCO, Kerk in Actie en PIN geloofden daar ook in. Daarop ging een filmploeg aan de slag, die gedurende een jaar in verschillende landen opnames maakte. De film toont

jonge mensen in Ethiopië, Burkina Faso en Nederland en laat zien wat zij doen om anderen zo ver te krijgen om hun 'zussen' voor besnijdenis te behoeden. De opnames laten zien met welke ingewikkelde aspecten je te maken krijgt als je richt op preventie.

Ook is de film een overtuigend pleidooi voor intensieve inzet van mensen en middelen rondom dit soort activiteiten. De driedelige documentaire is een must voor niet alleen jongeren, maar iedereen die belangstelling heeft voor dit internationale thema.

Je kunt de film bestellen via de Pharos webwinkel, of telefonisch: 030 234 9800.

Terugblik op de pilotfase in Eindhoven

Op 15 januari 2009 heeft GGD Eindhoven de pilotfase van het project Preventie vgv afgesloten met een conferentie om de resultaten van de afgelopen drie jaar te delen. Den Haag en Amsterdam zijn Eindhoven voorgegaan met slotconferenties op 13 en 27 november 2008.

In de pilotsteden is de afgelopen drie jaar veel gebeurd en hard gewerkt. Door de geconcentreerde aandacht en aanpak is het onderwerp meisjesbesnijdenis bespreekbaar geworden, zowel binnen Afrikaanse gemeenschappen als bij ketenpartners. Dat is de eerste belangrijke stap in de 'geleidelijke' weg naar uitbanning. Op korte termijn concrete veranderingen aantonen is bij preventie is in het algemeen niet eenvoudig. In de aanpak van meisjesbesnijdenis wordt vaak gevraagd naar harde cijfers. Wethouder Mittendorff uit Eindhoven erkende dat dit een lastig punt is. 'Om beleid te onderbouwen zijn cijfers nodig, maar in het geval van

meisjesbesnijdenis weet je het niet, je kent de aantallen niet. Hoopvol en belangrijk is echter het werk van de sleutelpersonen. Dat is een methodiek die ertoe doet, dat is wat er moet gebeuren'. Ook wethouder Vos van Amsterdam benadrukt dat aan de basis van al het werk de gemeenschap zelf ligt.

Het fundament van de activiteiten in de pilots vormt de samenwerking tussen een groot aantal mensen en organisaties (ketenaanpak). Er is veel energie gestoken in het leggen van contacten met als resultaat een stevig netwerk. In Amsterdam heeft dit geresulteerd in een handzame Sociale Kaart Preventie vgv met alle betrokken organisaties.

Een van de sleutelpersonen noemt de samenwerking als de toevoegde waarde van dit project: 'betrokken professionals zijn de pijn en culturele dilemma's rondom dit gebruik gaan meevoelen. Dit project heeft een verbinding tot stand gebracht met Afrika. Een waardevolle basis, belangrijk om te verstevigen en verder op • pag 6

verder te verbreden. Meisjesbesnijdenis raakt aan thema's als emancipatie, man-vrouw verhoudingen en vraagt een brede aanpak, die grenzen overstijgen. Er is grote behoefte aan onderlinge uitwisseling, ook met Afrikaanse landen, waar de strijd tegen meisjesbesnijdenis al langer gaande is dan in Nederland.'

Wethouder Vos van Amsterdam: 'we moeten steeds tegen elkaar zeggen: we gaan door! Dit vooral als tegenwicht van geluiden dat er niets gebeurt, dat het veel te langzaam gaat. De mensen die in de praktijk in de strijd tegen meisjesbesnijdenis betrokken zijn weten wel beter.'

Eén moet er staan

De jongerengroep tegen meisjesbesnijdenis No Game wordt al jarenlang begeleid door Ger Ceelen van Pharos. Eén van de meiden in de groep, Amy Simpe (foto), heeft een gedicht geschreven voor Ger, om haar te eren. Ger Ceelen heeft de opzet van de film *My sis will be safe* bedacht, de financiën geregeld en de productie-maatschappij Los Imagos begeleid. 'Dit is dus wat één iemand voor elkaar kan krijgen' aldus Humera, een ander No Game lid. Het gedicht is door Amy voorgedragen op de conferentie van 6 februari.

FOTO: EELCO GORTER

Eén

Eén moet er staan
één moet er zingen
moet er springen
moet zien dat de bladeren
die van de boom vallen
verhalen vertellen
verhalen over meisjes
niet ik, niet ons,
maar zij hier ver vandaan
verhalen zijn
die ook mij aangaan

één moet er staan om te zingen
dat de stilte lijkt te winnen aan volume
één om te horen dat kleine stemmen
toenemen aan kracht, duidelijkheid
en niet alleen maar schreeuwen om aandacht voor zichzelf
maar voor een ander

één stem die lacht met zij die treuren
deelt in hun verdriet
en ziet
dat ook de jongere
niet altijd even wijze
en zij die zoveel weten
dat ze het probleem niet meer zien
elkaar kunnen begrijpen

Zoals de wortels van een boom
uit het noorden, zuiden,
het oosten en het westen samenkomen

Als vreemdelingen die dezelfde taal spreken
Vreemdelingen met één droom...

Besnijdenis in Azië - Interview met Awaz Hamma

Als het over de herkomst van meisjesbesnijdenis gaat, denken we eigenlijk altijd aan Afrika. Maar er zijn nog meer continenten waar meisjes verminkt worden. In Azië bijvoorbeeld. Volgens lokale ngo's is de prevalentie in Kurdistan tussen 30 en 65%, en in sommige gemeenschappen zou 90% van de vrouwen besneden zijn. Verder zeggen deze ngo's dat er ook in de nabije regio (Syrië, Iran) diverse gemeenschappen zijn waar vrouwelijke genitale verminking plaatsvindt. Het ernstige type verminking – infibulatie – zou er echter niet voorkomen. Besnijdenissen zouden voornamelijk plaatsvinden buiten de grote steden.

Awaz Hamma (foto) woont in Roermond en komt oorspronkelijk uit het Iraakse deel van Koerdistan. Zij is coördinator van Vluchtelingenwerk Roermond en werkt als trainer én als sleutelpersoon, de enige in Nederland van Iraakse afkomst. Zij houdt zich bezig met geweld ten gevolge uit religieuze en culturele tradities. 'Pas de laatste jaren wordt er aandacht aan het onderwerp geschonken,' zegt Awaz, 'vrouwen onderling praten er soms wel over. Het is niet echt een taboe om het erover te hebben. We maken er ook grapjes over. Als je geen alternatieven kent, weet je niet beter'. Volgens Awaz is het niet zo gek dat de afgelopen 15 jaar er geen (internationale) voorlichtingscampagnes zijn gehouden in Koerdistan. 'Tijdens de oorlog zijn de media enorm beperkt. Onderling hadden de Koerden geen communicatiemiddelen. Wij waren afgesloten van informatie. Hoe kan je dan iets weten?'

Volgens Awaz Hamma is de aanpak binnen haar gemeenschap noodzakelijk, maar niet heel complex. Koerden staan er om bekend moedig te zijn, en dat wij ons snel kunnen aanpassen aan nieuwe situaties. Dat geldt ook voor vrouwelijke genitale verminking: 'Als ik als sleutelpersoon vertel dat het niet nodig is, dat het schadelijk is voor de gezondheid, kan ik vrij snel 'zaken' doen. Koerden zijn ook trots, maar niet te trots om niet kritisch naar de eigen cultuur te kunnen kijken. Ik ben er van overtuigd dat het binnen onze gemeenschap in Nederland niet meer voorkomt'.

En in Irak? Awaz is er heel stellig over: 'Als het stabiel

FOTO: AGNES VERHULST

Koerdistan

Koerdistan is een historisch-geografische streek in het noordoosten van het Midden-Oosten die sinds 1918 verdeeld is over Turkije, Perzië (Iran), Syrië, Armenië en Irak en die bewoond wordt door Koerden. De Iraakse Koerdische Autonome Regio is het enige deel van Koerdistan dat officiële politieke erkenning kent. Naar schatting zijn er ruim 30 miljoen Koerden, waarvan de meeste in Koerdistan zelf wonen. De overige verspreid over Azië, de VS en vooral Europa. Meer dan 90% van de Koerdische bevolking is islamitisch, 5% is christen, een kleine minderheid is joods. Het streven te komen tot een Koerdische staat, 'Koerdistan', wordt door diverse landen gezien als bedreiging van de integriteit van hun grondgebied en de stabiliteit van deze staten. In Nederland leven momenteel ongeveer 41.000 Koerden, de meerderheid als vluchteling. (Bron: Wikipedia)

blijft in Irak en als er een intensief driejarig project zou plaatsvinden, net als in Nederland, met voorlichting en allerlei gesprekken, zou vrouwelijke genitale verminking binnen één generatie uitgebannen zijn'.

De landelijke Koerdische Vrouwenvereniging, van waaruit Awaz activiteiten opzet, heeft een telefonische helpdesk. Deze is bereikbaar via telefoonnummer 0475 77 1229, op maandag en donderdag van 8.30 tot 9.30 uur en van 18.00 tot 20.00 uur.

Voor meer informatie over de situatie rondom vrouwelijke genitale verminking in Koerdistan: www.stopfgmkurdistan.org

Soedan heft wet tegen genitale verminking deels op

Activisten in bijvoorbeeld Mali proberen te bereiken dat er een verbod in hun land komt op alle vormen van vrouwelijke genitale verminking. In Soedan vindt een tegenovergestelde ontwikkeling plaats. De Soedanese regering heeft in februari 2009 besloten dat de lichtste vorm van verminking, *sunna*, wettelijk is toegestaan. Infibulatie, de zwaarste vorm van genitale verminking, is nog steeds verboden in Soedan.

Het Inter African Committee (IAC) heeft geschokt gereageerd. Door *sunna* te legaliseren is een 'grijs' gebied ontstaan. Het IAC wijst erop dat de mate waarin de besnijdenis plaatsvindt niet gemeten kan (en zal) worden en dat dit besluit mogelijk door buurlanden zal worden overgenomen. Ook de besnijdsters en verloskundigen zouden het eeuwenoude gebruik nu als gelegitimeerd kunnen zien. Volgens Unicef worden 90% van de meisjes in Soedan besneden. ●

Ik zeg Nee, getuigenissen tegen besnijdenis

Vrouwelijke genitale verminking (vgv) is een sociale conventie. Het wordt normaal gevonden, vanzelfsprekend. Om verandering te bewerkstelligen is het belangrijk om groepen te bereiken en binnen die groepen toe te werken naar de *tipping point*: het omslagpunt waarop de meerderheid die 'voor' de sociale conventie is een minderheidsgroep wordt. Volgens internationaal onderzoek bereik je het *tipping point* sneller als mensen publiekelijk zich uitspreken tegen het gebruik.

Om die reden zijn de boekjes 'Ik zeg Nee' uitgegeven door Pharos. Er zijn twee versies gemaakt, één voor en over jongeren, en één met vrouwen. Aan de hand

van foto's met uitspraken is duidelijk dat zij tegen vgv zijn. Deze boekjes zijn vooral bedoeld voor voorlichtingen op scholen en voor bijeenkomsten die sleutelpersonen organiseren. Samira Bouchibti (PvdA Tweede-Kamerlid) heeft het voorwoord geschreven.

Voor de zomer zal een boekje verschijnen waarin mannen geportretteerd worden. ●

De boekjes zijn te bestellen bij het Focal point meisjesbesnijdenis van Pharos:
info@focalpointmeisjesbesnijdenis.nl.

Vermeld duidelijk je naam en adres, en hoeveel exemplaren je van welk boekje je wilt bestellen.

Colofon Jaargang 4, nummer 1 - 2009

Deze nieuwsbrief is een uitgave van Focal point meisjesbesnijdenis.

Redactie: Agnes Verhulst

Eindredactie: Eelco Gorter

Focal point meisjesbesnijdenis is een initiatief van Pharos

Postbus 13118 3507 LH Utrecht telefoon 030 234 98 00

focalpointmeisjesbesnijdenis@pharos.nl

www.meisjesbesnijdenis.nl www.pharos.nl

Vormgeving: Studio Casper Klaasse Druk: A-D Druk

Focal point
meisjes-
besnijdenis